

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni prekal (Ca-
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7418.

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto VIII. — Štev. 10 (152)

UDINE, 1. - 15. JUNIJA 1957

Izhaja vsakih 15 dni

Kaj pa za nas?

Ob koncu meseca maja se je izvršil va-
žen dogodek za vse Slovence, italijanske
države. Zadeva je pa šla precej neopažena
mimo nas. Zato je potrebno, da se zlasti
ob problematiki Beneške Slovenije za do-
godek pozanimamo in ga tudi v luči na-
ših težav osvetlimo.

V Rimu se je namreč sestala Mešana
italijansko-jugoslovanska komisija, ki je
bila določena ob podpisu londonskega spo-
razuma, da pazi ali se določbe istega tudi
v resnici izvajajo. Določbe se nanašajo
na zaščito manjšin na tržaškem in kopr-
skem ozemlju. Enoglasno je bil sprejet
pravilnik o sprejemanju pritožb pripadni-
kov slovenske manjšine na tržaškem in
italijanske na koprskem.

To je suho dejstvo. Toda za njimi se
skriva dalekosežne posledice, ki postav-
ljajo za ostale dele slovenske manjšine,
posebno v Beneški Sloveniji in v Kanalski
dolini, lahko zgodovinski mejnik.

Korak naprej

V medsebojnih diplomatskih in pravnih
odnosih držav je doslej veljala stara prak-
sa, da se sosednja država na noben na-
čin ni smela vtikati v zadeve druge drža-
ve-mejnice. To državniško pravilo o suve-
reniteti je pa največkrat pokrivalo samo
hude krivice, ki so se zlasti ob mejah do-
gajale. To krivično načelo se je začelo
uweljavljati najbolj po dunajskem kon-
gresu leta 1815. Ko je na primer srbski
proti Matej Nenadović kot vodja odpo-
slanstva od Turkov mučene krščanske
raje v preunilnem govoru prosil zbrane
državnike brambe in pomoči, ga je pogla-
vil reakcionarnih državnikov knez Met-
ternich samo suho zavrnil: »Turki so va-
ši gospodari, mi se ne moremo vmešava-
ti v njih notranje zadeve.« Podobno se je
branila Avstrija, ko so se italijanski do-
moljubi potegovali za koristi primorskih
Italijanov, čes da je usoda avstrijskih Ita-
ljanov samo notranja zadeva monarhije,
tudi če se jim godi krivica in tudi če za-
stran tega krvavijo srca vseh bratov v
Italiji. Po isti pesmi so življali tudi faš-
istični diplomati, ko je jugoslovanske na-
rode zajel val ogorčenja, kadar so črne
tolpe požigale kulturne domove, zapirale
in mučile pripadnike slovenske manjšine.
S hinavskim licem so vpraševali, da čemu
se tam preko razburjajo, saj je vendar
položaj slovenske manjšine v Italiji samo
notranja zadeva italijanske države in
kdorkoli le malce povzdigne glas proti
krivicam, ki se gode krunim bratom, da
ruši suvereniteto tedanje jašistično-savof-
ske monarhije.

Vsem državam po prvi svetovni vojni
je šlo le za zavarovanje koristi, ki so izvi-
rale iz mirovnih določb, čeprav so bile
nepopolne. Za manjšine so namreč vsebo-
vale golo obljubo, da se ne bodo oškodovale
njih pravice. Toda še predno je bese-
da izvenela, so jo že požrli.

Po drugi svetovni vojni se je pa v za-
ščiti manjšin vendarle potegnil korak na-
prej.

Najprej so vse civilizirane države pod-
pisale listino o človečanskih pravicah, ki
slovesno priznavajo enakopravnost vseh
ljudi brez razlike narodnosti in vere.

Podpisana je bila tudi mirovna pogodba
in izglasovana italijanska ustava, ki pri-
znava tudi državljanom slovenske narod-
nosti splošne pravice.

Se več: mirovna pogodba in še bolj
londonski sporazum, ki se sicer tiče samo
tržaškega ozemlja, dajejo pravico drža-
vam maticam, da pazijo ali se mirovne
določbe v prid sorojakom v tuji državi
tudi resnično izvajajo.

Nekdanje načelo iz reakcionarnih časov
absolutističnih držav, da vsaka na svojem
ozemlju lahko počenja kar se ji zljubi, je
zgubilo pri zdravem razvoju pameti na
veljavi. Dandanes se nihče več ne čudi, če
kaj poslanik dvigne glas v prid svojim
sorojakom, pa čeprav so drugi državljani.

Razvoj v tej smeri je pa šel že tako da-
bro naprej, da obstoja mešana komisija

za pritožbe Italijanov v Jugoslaviji in
Slovencev v Italiji.

Dva koraka nazaj

Ne, zgornji stavek ni prav točen, kajti
tista mešana komisija, sestavljena na po-
dlagi londonskih določb se briga le za
zadeve slovenske manjšine na Tržaškem.

Če bi imel pripadnik slovenske manj-
šine na Goriškem kako pritožbo, ni ta ko-
misija kompetentna, da jo sprejme. Pri-
zadeži lahko pritožbo lepo spravi v žep
in se samo razjezi nad tem kar smo na-
pisali pod naslovom »Korak naprej«.

Se slabše pa je za Beneške in deloma za
Kanalske Slovence, ki so po vsem posto-
panju oblastev štet kot tretja kategorija
slovenske manjšine v Italiji. Za te Slo-
vence mešana komisija za manjšinske
pritožbe kakor da bi sploh ne obstajala.

Če bi se kdo od nas tja pritožil, bi mu
nemara prav tako odgovorili kot so pred
stopenetdesetimi leti nesrečnemu glasniku
svojega ljudstva proti Nenadoviću.

In vendar bi bilo pričakovati in bi bilo
edino pravilno, da bi na podlagi listine o
človečanskih pravicah, na podlagi mirov-
ne pogodbe, ustave in v duhu londonskega
sporazuma, vzpostavili take mešane komi-
sije pred katere bi imeli pravico stopiti
vsi člani manjšine, ne pa da je njen de-
lokrog na spretin diplomatsko-pravni na-
čin omejen le na gotovo področje.

Tak način ustanavljanja pravičnih foru-
mov pomeni dva koraka nazaj od pravil-
nega reševanja manjšinskih zapletljajev.
Sicer nismo nevoščljivi našim rojakom na
Tržaškem — saj baš to bi hoteli gotovi
ljudje po Cezarskem pravilu »divide et
impera — za boljše stanje, a pokazati ho-

čemo, kako nas Beneške Slovence še pri
razdeljevanju pravice hočejo oslepariti.
Beneški in Kanalski Slovenci imajo sicer
na papirju zajamčene jezikovne in na-
rodne pravice, toda kako je v praksi, smo
že nešteto krat ugotovili. Ker se zagotov-
ljene pravice najprej izvohtijo in potem
sploh ne izvajajo, kam naj se pritožimo?

V videmski provinci žive Slovenci, ki
so s samovoljnim glasovanjem leta 1866.
spoznali, kako krivično je Avstrija postopala
napram narodnim manjšinam in so
raje prišli v sklop Italije. Da za to lojal-
nost dedov ali očetov Beneški Slovenci ne
vživajo pravic zaradi katerih so se borili
za Italijo proti Avstriji, kam naj se pri-
tožijo?

Se eno bi rekli ob tem trpkem našteva-
nju. Gluhota in namerna slepota obla-
stev, ki nečesto izvajati ali oživiti na pa-
pirju zapisane pravice, so pritirale narod-
ne skupine do skrajnih sredstev. Kaj se
godi v Severni Afriki, kaj na Irskem, ce-
lo v Južnem Tirolu so pokale bombe!

Mi Beneški Slovenci ne bomo segali po
bombah. TODA NAŠA LOJALNOST IN
DRŽAVLJANSKO ZVESTOSTO NE SME-
JO POJMOVATI KOT NARODNO PRO-
DANSTVO! S pokoncu čelom smo vedno
poudarjati in bomo, da smo italijanski dr-
žavljeni in zvesti Slovenci.

Na koncu se vprašujemo: kaj pa za
nas? Ali res ne bo nikoli ustanovljen kak
pravni forum, podoben mešani komisiji,
kjer bomo smeli kot državljani in kot po-
šteni Slovenci iznesti svoje pritožbe?

Nismo več v časih sv. Pavla ko je s pri-
zivom »civis romanus sum« dosegel sa-
mo, da ga niso križali, ampak mu glavo
odsekali; torej samo drugačno vrsto smrti
je ušakal.

Mi pa hočemo živeti tudi, če se nima-
mo še kam obračati s pritožbami. Uverje-
ni smo, da bo tudi za Beneško Slovenijo
prišel čas, ko z mešanimi ali brez teh ko-
misij, napoč svetla ura stare pravde.

Pravilnik mešane komisije

Objavljamo celotno besedilo Pravilnika
jugoslovansko - italijanskega mešanega
odбора, predvidenega v členu 8 Posebnega
statuta londonskega Memoranduma, na
podlagi katerega so prejeli teden na
rimskega zasedanju obdora določili postop-
pek, ki so ga poslali v odobritev zunanj-
ma ministroma obeh držav.

ČLEN 1. - Jugoslovansko - italijanski
mešani odbor, ki je predviden v členu 8
Posebnega statuta, je pomožni in posveto-
valni organ, ki se ustanavlja z namenom
olajšanja pri sporazumevanju dveh vlad
glede vprašanj zaščite odgovarjajočih na-
rodnostnih skupin.

ČLEN 2. - Odbor sestoji od štirih čla-
nov, od katerih imenuje dva jugoslovans-
ka vlada, dva pa italijanska vlada.

Vsaka vlada imenuje lahko enega ali
dva namestnika in po potrebi enega ali
dva eksperta.

Imenovanje in morebitne zamenjave
sporočita vladii druga drugi po diplomati-
ski poti.

Prva imenovanja članov odbora bodo
sporočena v roku 15 dni od uveljavitve tega
pravilnika.

ČLEN 3. - Odbor proučuje v okviru Po-
sebnega statuta vprašanja, ki mu jih pre-
dložita obe vladi ali ena vlada na podla-
gi člena 4 tega pravilnika, kateri tudi pri-
tožbe in vprašanja, ki jih predložijo pri-
padniki posameznih narodnostnih skupin
na podlagi člena 5 tega pravilnika, in
daje o njih vladama mnenja in priporo-
čila.

ČLEN 4. - Vprašanja, ki spadajo v
proučevanje odbora na pobudo vlad, so:

a) vprašanja, o katerih se obe vladi spo-
razumevata da se predložijo odboru v prou-
čitev;

b) vprašanja, vključno tudi tista, ki se
nanašajo na vsklajevanje zakonodaje z
določbami Posebnega statuta, ki jih pre-
dložita jugoslovanska ali italijanska vla-
da na proučevanje odboru, in sicer po-
tem, ko je potekel rok dveh mesecev od
izločitve obvestila drugi vladi;

c) vprašanja, ki se nanašajo na zapira-
nje šol (člen 4 točka c) Posebnega statu-
ta).

ČLEN 5. - Posamezni pripadniki ene
ali druge narodnostne skupine in njihove
gospodarske, prosvetne, kulturne, socialne
in športne organizacije, ki smatrajo, da
so jim bile kršene pravice priznane v Po-
sebnem statutu, imajo pravico predložiti
odboru pritožbe.

Te pravice pa ne morejo izvajati, če
niso pred tem izčrpale poti za pritožbo,
ki je predvidena z veljavnimi predpisi,
razen kadar je v upravnem postopku že
potekel rok 6 mesecev od vložitve pritož-
be nadrejeni oblasti, a da pri tem ni pri-
šlo do rešitve zaradi neopravičene zakas-
nitve.

Posamezniki in organizacije iz prvega
odstavka tega člena imajo razen pravico
predložiti odboru vprašanja, za katera
so neposredno zainteresirani in ki se na-
našajo na izvajanje Posebnega statuta.
Zlasti imajo pravico predložiti odboru
vprašanja, ki se nanašajo na inkompati-
bilnost zakonodaje z določbami Posebne-
ga statuta.

Ne morejo se pa postavljati odboru
vprašanja pred potekom šestih mesecev
od njihove predložitve nadrejenim obla-
stem.

ČLEN 6. - Odbor bo proglasil za ne-
sprejemljive tiste zahteve, ki so postav-
ljene v nasprotju z 2. ali 4. odstavkom
prejšnjega člena, kakor tudi tiste, ki jih
smatra za inkompatibilne z določbami
Posebnega statuta in ki so očitno brez
podlage, ali pa zaradi zlorabe.

Odbor ne bo proučeval pritožbe ali
vprašanja, kadar iz poročil obeh vlad iz-
haja, da je pritožba sprejeta, ali da je
bil na vprašanje dan zadovoljiv odgovor.

ČLEN 7. - Odbor bo obiskoval področja,
na katerih prebivajo narodnostne skupi-
ne, kadar se bo ugotovilo, da so takšni
obiski umestni zaradi olajšanja izvrševa-
nja zaupanih mu nalog.

(Nadaljevanje na 2. strani)

CEDAD = nekdanja prestolnica Langobardov: zgodovinski »Hudičev most«

Il giudizio degli Italiani d'una volta sugli Sloveni del Friuli

Duole veramente il cuore a leggere ta-
lora, in certi giornali o addirittura nelle
riviste più quotate e serie, menzogne e
verità deformate riguardo la popolazione
della Slavia Friulana. Molti, giornalisti e
scrittori, senza neppure accertarsi se le
notizie siano vere o false, dipingono quel-
la gente come montanari ignoranti, diso-
nesti e senza scrupoli. Il lettore coscien-
zioso, che è informato della questione,
oppure chi ne è direttamente colpito, do-
vrebbe infiammarsi di giusto sdegno,
quando qualche intollerante politico ac-
cumula menzogne su menzogne ed in
mala fede presenta gli Sloveni del Friuli
selvatici, vili, indegni di vivere a contat-
to della grande civiltà occidentale, ma
solo meritevoli di essere privati della lo-
ro lingua, delle scuole e di essere cacciati
all'ultimo gradino dell'economia naziona-
le. Quanta malvagità in questi avversari!

Si osservi ora con quale differenza scri-
vevano di questa gente i nobili ed onesti
Italiani d'un tempo. Si apra il libro «La
Slavia» di Don Eugenio Blanchini, quel
benemerito sacerdote che in Udine fon-
dò l'Istituto che reca il suo nome, edito
cinquanta anni fa. L'autore, che fu uno
sudoso scrupoloso ed obiettivo, a pagina
otto così si esprime contro gli incivili e
fantastici insulti nei riguardi degli Slo-
veni del Friuli: «Vi sono certuni che
di quando in quando mandano l'allarme
contro il panslavismo fantastico del Di-
stretto di San Piero; s'adoperano a sop-
primere quella lingua dai confini d'Ita-
lia... Se gridano per fine politico a me
sembra che parlino senza conoscere il
paese e le inclinazioni dei suoi abitanti
che, tutti occupati a procacciarsi un toz-
zo di pane, hanno solo da lamentarsi del-
le gravi imposte e delle molte cause della
miseria crescente e comune.»

E questa è una profonda verità: e
quando taluni si mettono a sbraitare par-
tendo da preconcetti politici, questi non
conoscono né la regione né le aspirazioni
ed i problemi della popolazione che a fa-
tica si guadagna da vivere su per le im-
pervie dei monti.

Fu in Italia, nel periodo dell'anteguer-
ra, che questa pacifica popolazione fu
ricoperta di calunnie e malvagità. Sotto
il fascismo, tutto l'apparato governativo
compreso l'ultimo finanziere, si adoperò
ad estirpare dal cuore la lingua materna
e gli antichi costumi degli Sloveni del
Friuli. Meta ultima fu la snazionalizza-
zione. E per fare ciò, si cercò trovare
fra gli stessi abitanti del luogo qualche
rinnegato. Purtroppo dei rinnegati si pre-
starono al gioco.

Sempre nel suddetto libro, l'autore ri-
porta il giudizio degli Slavi del Friuli ri-

guardo quelle anime perdute. «Gli Slo-
veni sono dei galantuomini e disprezzano
l'uomo doppio». Le persone con due fac-
ce, che fanno gli ipocriti con il vicino e
nel contempo lo tradiscono, non sono ap-
prezzate dagli Sloveni. Quindi l'autore
ammira il fatto che nei paesi della Slavia
si lascino aperte le porte delle case e del-
le stalle quando gli abitanti escono di
casa e, con la statistica alla mano, nota
che da loro le trasgressioni alla legge ed
i delitti avvengono in numero minore che
nel Friuli. I costumi dei loro padri furono
severi e patriarcali: il capofamiglia era
rispettato da tutti. Egli dava gli ordini
ed impartiva le direttive solo dopo esser-
si consultato con i fratelli più anziani o
con i figli.

Di conseguenza, quanto era deciso da
lui, veniva eseguito alla perfezione. Na-
turalmente, continua lo scrittore, anche
fra gli Sloveni del Friuli giunse lo spirito
del tempo, secondo cui i figli cominciaro-
no a divergere dai padri e ad agire di
loro testa. Fu un male perché i possessi
si sminuzzarono generando miseria. Dal-
le annotazioni del Blanchini è chiaro che
gli Sloveni della Slavia Friulana sono as-
sai ospitali: se hanno poco, offrono po-
co, ma se hanno abbondanza, danno di
cuore; se il vicino cade in disgrazia, sono
pronti ad aiutarlo.

Ma, oltre alle pagine che descrivono le
buone qualità di quella popolazione, è
doveroso presentare anche quelle che pa-
lano dei suoi difetti. E' sperabile che così,
già riconoscendo le proprie manchevolez-
ze, incomincino a correggersi.

In quei tempi incominciò anche da lo-
ro a svilupparsi la piccola industria e l'ar-
tiglianato. A Terzimento si facevano i
rastrelli, a Pegliano bei cesti, a Vernasso
e a Merso la calce, ad Azzida c'erano gli
scalpellini. Così, circolando più denaro
nelle loro mani, prese piede anche il cat-
tivo costume del gioco. Purtroppo anche
oggi questa brutta abitudine perdura in
certi giovani. Ma altri vizi s'infiltrarono
a partire da cinquanta anni fa. Allora,
come si legge, portate anche da certe
guardie di finanza e dai giovani tornati
dall'estero, s'infiltrarono nella vita locale
diverse cattive abitudini. Perciò, se ancor
oggi queste esistono, non sono germoglia-
te dalle radici di quella stirpe, ma sono
entrate dall'esterno.

Bastano queste citazioni per constatare
come gli Sloveni del Friuli furono giudi-
cati da persone serie ed oneste. Oggi in-
vece, per un motivo o per l'altro, ambe-
due comunque falsati, vogliono farli ap-
parire gente zotica e senza fede. Al pub-
blico onesto un siffatto giudizio dovrebbe
ripugnare ed essere condannato.

Učiteljišče v Sv. Petru Slovenov

Tujec, ki pride v Sv. Peter Slovenov, ne more slutiti, da ima ta kraj, ki je središče Beneške Slovenije enega izmed najbolj modernih urejenih učiteljišč v državi, iz katerega izhajajo letno desetine in desetine učiteljev in učiteljic. Učiteljišče je bilo postavljeno že leta 1872, šest let potem, ko je prišla Beneška Slovenija pod italijansko suverenost. Takrat v teh krajih ni bilo ljudi, ki bi poznali italijanski jezik in zato je bilo za Italijo nujno, da je tu postavila šolo, ki je imela glavno nalogo pripraviti tak učiteljski kader, da bi bil sposoben po končanem šolanju širiti po vaseh Beneške Slovenije italijanski jezik in italijansko kulturo. Ta je bila domaćemu prebivalstvu popolnoma tuja, toda novi učitelji niso imeli samo nalogo ljudi poučiti o njej, marveč z njeno pomočjo slovenski narod raznaroditi, ga potujčiti, o čemer pričajo zgodovinska dejstva.

Za takratno učiteljišče, ki je šele nastajalo so se poslužili stare stavbe, ki je stala čisto na koncu vasi in katera danes služi za zavod dijakom, ki niso iz Beneške Slovenije. Novo stavbo, v kateri so danes prostori špeterskega učiteljišča so zgradili v času fašizma leta 1930; fašizem je dobro zaslužil vlogo, ki ga je imelo učiteljišče v tem s slovenskim življenjem obljudenim krajem ob vzhodni meji. Take stavbe, kakršna je v središču Beneških Slovenecv ni niti v Čedadu, čeprav bi jo slednje bolj potrebovalo. Iz tega znamenitega učiteljišča je izšlo v sedemdesetih letih obstoja približno 1.500 učiteljev. Dober del novih učnih moči je bil zaposlen po vaseh Beneške Slovenije z nalogo slovenskega otroka ne samo poučiti o italijanskem jeziku, temveč ga predvsem vzgojiti v ljubezni do »Patrie Italije«.

Beneški Slovenci v začetku niso nasprotovali, da bi se narod kulturno dvignil, naj si bo to v kateremkoli jeziku. Niti od daleč, tudi zaradi pomanjkanja lastnega pokreta, niso ljudje slutili pravi namen obstoja špeterskega učiteljišča. Trajalo je dolga desetletja, da so se zavedli njegovega pravega poslanstva, da so spregledali podlo igro ljudi, ki so skozi prizmo kulturne misije med narodom začeli med njim širiti sovraštvo, do tega kar je pri otroku in pri odraslemu najlepše in to je ljubezen do materinega jezika. Kmalu je postalo vsem jasno, da so Beneški Slovenci dosegli učiteljišče samo zato, ker je nacionalistično usmerjenim oblastnikom bilo ono potrebno za njihove politične cilje. Beneška Slovenija je vseskozi zapuščena dežela, o čemer pričajo tudi tisti, ki so na strani vladajočih krogov, zato je bilo učiteljišče nastalo zato, da je vrglo ljudem le pesek v oči o bogastvu in kultiviranosti nove države. Toda zakaj tega Rim ni na-

pravil tudi drugod, recimo v Karniji, kjer je preko 100.000 prebivalcev, pa se vendar Tolmeč ne more ponašati s takim učiteljiščem, kot je v Sv. Petru.

S tem se seveda nočemo izreči proti učiteljišču, proti izobrazbi, ki jo ono širi med mladino. Slovenski človek ljubi vse, kar pomeni izobrazbo in napredek, vendar želi, da bi vse, kar služi temu imelo res samo takšen in ne drugačen namen. Učiteljišče je doseglo v svojem razvoju lepe uspehe tega ne more nihče zanikati. Toda vzgojitelji in vse šolske oblasti so pozabile, kje to učiteljišče stoji, čigavega rodu so otroci, ki prihajajo vanj in kam bodo šli, potem, ko bodo dosegli poklic učitelja, ki je v malih gorskih vaseh Beneške Slovenije še vedno stebber, na katerega se oklene vse prebivalstvo. Dajte tej mladini možnost, da se izobrazi tudi v materinem jeziku, brez katerega zanjo ne more biti popolne izobrazbe. Omogočite otrokom slovenske matere, da spoznajo kateremu narodu pripadajo, da spoznajo velike moče tudi svojih pradedov in ne samo svojih sodržavljanov. Le tako bo mladi rod lahko ljubil tiste, ki ga vzgajajo, spoštoval državo, v kateri žive in ne bo nikdar izgubil stik z narodom iz katerega je izšel. Zato mu je potrebno nuditi že osnovno šolstvo v materinem jeziku, toda upamo, da do tega ni daleč, šele takrat namreč bo učiteljišče v Sv. Petru dobilo tisti pomen in poslanstvo, ki bi ga moralo imeti vseh 70 let svojega obstoja.

ČEDAD

NESREKA NE POČIVA

Dvanajstletni Bukovac Walter iz Gore-njega Mersina si je zlomil levo roko, kar je šlo na polje, da bi pomagal staršem par djetu. Zdraviti si bo moru mjesec dni.

Augustin Vogrič iz Čepatišča si je zlomu nos, kar se je ponesrečilo s motociklom. Zaleto se je v voz slame na križišču u Sovodnjah.

SV. LENART SLOVENOV

VODA POPLAVJA POLJA

Ni zadost, da nam je slana nardila do- sti škode u vinogradih, sadounjakih an na njivah, sadá je začelo še daževat an Aborna na več krajih prestopa brego- ve an odnaša zemjo iz polja. Nejveč ško- de so nardile poplave med škrtovom an Čemurjem. Usa polja an traumiki so do- stokrat pod vodo, kadar so hudi nalivi. Tle so potle pardjelki gnili ali jih pa sploh ni, ker jih odnese voda z zemjo vred.

Ze večkrat smo prosil kamunske obla- sti, da bi napravili kajšen nasip, da bi zadrževal vodo kadar naraste, a use naše prošnje do danes njeso nič pomagale.

TIPANA

Ne stuoimo spati, ne paršla še za nas ura!

Za ne narditi 2 kilometra poti, naš ku- mun u rišćua zubiti vas Prosnid. An na žalost, Prosnijeni, bozji judje, no njemajo druge poti, koj te za prositi za iti pod ahtenski kumun. Kako no morejo judje stati pod Tipano, če no njemajo nančej poti, ke na je veži s kumunom. Anjelé to nje več tej dan bót, ke judje so hodili po nogáh čez hore an doline za priti tu cen- tro. Anjelé judje no se uozijo s korjero, z automobilji an motocikletami. An Pro- snijenji anu muorejo narditi žjer oku nu oku, skuozdre Ahten anu Neme, za priti tu kumun? A to nje ljeuše, ke no bodita daurman pod Ahten, katjeremu kumunu no so najbuj bliz.

An tuole souse zavoj tega, ke no nje- majo te kočiči cješte, ke iz Prosnida na je veži z Mostom na Nadiži. A to nje čudno, ke na cjela vas, škuažej ta najbuj velika od kumuna, na méj tekaj tarpjeti zavoj tega, ke ve njemamo šnje judi, ke no se interesavta za to djelo.

U če rejči tikeri, ke kolpa na je od Pro- snijene samih an tuó zavoj tega, ke no majó 6 konsiljerjeu tu kumunu. Če no ne znajo se za svojo vas zauzeti, to nje kolpa od kumuna. Buoh jim pomahej! Šest može, te rjes, no majó Prosnijenji! A kuó s tješ judi, če ne znajo ministrati; an tuó, ke to je najbuj slabo, no ne hre- do dakordo nančej med njemi. To bašta je vidati kar no hredo ta na konsej tu kumun: usaki u hre po svoji poti sam, tej bal u ne vjeđu, ke tu konseju to je 6 Prosnijene. No te se ne ložijo dakordo med njemi za obrjesti še duá konsejerja tu kacej drugi vasi za stori aprovatí dno propuošto za nesti kej dobrega tu njih vas, nančej, ke to je zveži. E intant Pro- snid o tarpí, o njema poti, o njema kor- jere.

So kudali Prosnijenji, ke z njih šest možni no če mjeti tuó, ke no bojo tjeli.

SV. PETER SLOVENOV

Iz kamunskoga konsejā

Na zadnjem zasedanju kamunskoga konsejā je paršlo na varsto več važnih problemu. Najparvo so potardili račun- ske zaključke za kamunski konvikt za šuolsko lješto 1955-56 an sparjeli tudi spre- mbe proracuna za lještošno lješto, ker u saldu bilance 31. decembra lanskega lješta ostaja 1.500.000 lir. Sklenili so, de bojo s tjem denarjem izbuoždai vodovod u Naukuiah an Puojah, za katjere je ka- mun že poskarbjeł prožet. Za revizorje kamunskih računou za lješto 1956-57 so bli imenovani konsiljerji prof. Vidoni Erma- cora, Venturini Silvio an Giovanni Am- brogio Raccaro.

Nadalje so sklenili, de bojo kupili zem- ljišće za razširjenje kamunske cješte Most Sv. Kvirina - Brnas, katjero bojo u krat- kem asfaltirali. Odobrili so tudi prožet za popraviti ovinek cješte u Tarpečem, kjer se odcjepi cješta pruoti Sovodnjam. Skle- nili so tudi, de bo kamun preuzel 50% strošku za gradnjo nove šuole u Petjahu, katjere bojo plaćali u 26. ljetih. Nazadnje so še sklenili, de bojo darovali 10.000 lir provincialnemu centru za boj pruoti tu- morjem.

ZA NAŠE CJESTE

Ni dougo od tega, de smo povjedal, de ne bojo popravili ljetos usjeł cješt u Na- diški dolini, ker ni denarja, sadá smo pa zvjedali, de se bo u kratkem rješu tudi ta problem. Za asfaltiranje an popravila je konzorcij za uzdarževanje cješt dau na razpolago deset milijonu lir an takuó se bojo djela začela u kratkem. Na konseju par katjerem so bli prisotni usi zaintere- sirani šindiki an kamunski sekretarji, so diskutirali katjera djela bo korlo naj- parvo nardit, de bo denar buoješ ponu- caro. Morebit bojo denar razdelili na dva dela: en del za cješte, ki vodijo pruot Klodiču, drugi pa za tiste pruot Sovod- njam.

U KOSTI BOJO ZGRADIL KANALE LJUDJE SAMI

Naša vas, kot neštjeto drugih vasi na- še dažele, je še donás brez odočnih ka- nalou, čeglih svjet pousođ takuó napre- duje. Par nas še nimar teče gnojnica čez

a na žalost so se zmotili. Njih šest može, če no njeso dakordo an če no njemajo no már kompetencije, no ne vejajo nančej za dneğá. An tuó te se že pokazalo. To je kej difarento anjelé anu prej, ke Prosnid e móu koj tri može? Nam to se zdi, ke smo simpri ejtu.

Vidita, Viskorša, Debelež, Karnahita, Brezje, Platišće an Tipana no so use po- vezane med sabo an z Vidmom s korjero. Prosnid pa o jo muore iti čakati fin tu Malino, 16 kilometru deleč, ali pa se sar- vijati naulja automobilou, ke ve vjemó,

REZIJA

Tako bodo izginile naše vasi

Kot znano, leži Učja ob hudourniku Be- li potok, ki je pritok Soče in zemljepisno kot tudi gospodarsko gravitira na visoko soško dolino. Nova meja pa je odrezala vas od njenega naravnega izhodišća in zato so ljudje primorani živeti izolirani in tudi ne morejo več kot toliko napredo- vati. Učja je imela še pred kakimi tride- setimi leti razsežne gozdove, ki so bili ob- činska last. Ti gozdovi bi prav lahko držali pokonci gospodarstvo te vasi, a so jih razni fašistični podeštati dali popol- noma izsekati.

Pred dvajsetimi leti so »Cooperativa Carnica« in razna druga lesna podjetja izsekali v Učji več desetih milijonov kvintalov lesa. Za prevoz so takrat celo zgradili malo gozdno železnico, ki je pre- vžala les iz Učje v Ter, ker takrat še ni bilo kolovozne ceste. To železnico je zgra- dila »Cooperativa Carnica« iz Tolmeča in je bila seveda tudi precej draga, kar ka- že, da so morali imeti pri sečnji gozdov ogromne dobičke. To izsekavanje je tra- jalo kakih 15 let, dokler niso bili gozdovi popolnoma izsekani.

no ne morejo nas pejati fin tu Ahten an Videm za te prježih kuj kurjera.

Kaj timpa to má iti tuole šnje inda- vant? A to nje moči zak' u kateri se inte- resáj še za Prosnid, zapuščen tej ke u je, z usemi svojimi šest možmi, ke o má tu kumune. Možje, ke tej ke smo povjedali, no pridijo tu kumun usaki po svej poti tej bal no se ne poznali. Možje, unjon na djela fuarčo, zatuó če ve bosta kóičkaj znali djelati tu kumune, četá otenjiti za vašo vas tuó, ke na má, ne koj bizunjo, ma pouán dirit za mjeti.

Ahten e kontent nás mjeti pod sabo, a ne kudajmo pa, ke čemo narditi dan do- bar afar. Mjeti čefá z Lahi to je šnje pjes kuj mjeti čefa z našimi judmi.

Učja ni imela od tistih zaslužkov, ničesar, čeprav so se stekali v občinsko bla- gajno težki milijoni. Vse je šlo za milio- racijo Ravence, kjer je sedež občine in v žepe fašističnih upravnikov, Učja je pa ostala pepelka in zato danes ljudje ne ve- do kako živeti. Večina jih mora povezati culico in iti širom sveta, da si zasluži ko- šček vsakdanjega kruha. Starejši može se vraćajo domov na zimo, mladi se pa izseljujejo za stalno in bodo gotovo po- zabili svojo rojstno vas, ki jim ni nudila drugega kot trpljenje.

Če bo šlo izseljevanje s takim ritmom naprej kot je šlo zadnja leta, bo Učja v 10 do 15 letih popolnoma prazna. Takšna bo usoda Učje, ker ni drugega izhoda!

Samo v zadnjih treh letih se je izselilo iz Učje točno 150 ljudi in med temi je več družin. Večina se jih je izselilo v bližnjo Furlanijo, kjer so uzeli v najem kakšno posestvo ali pa ga obdelujejo »na polovi- cor. Kdor si je v teh zadnjih letih prislu- žil kakšno liro v inozemstvu, ta je lahko tudi kupil zemljo in hišo. Tako se bo po- časi, v teku nekaj let, spraznila ena vas naše občine, in kar je najbolj žalostno, vas, ki bi lahko bila gospodarsko najbolj razvita, če bi pustili njene gozdove.

In nihče se ne zaveda tega položaja, nihče se ne spomni, da bi se zavzel za te uboge ljudi in jih rešil iz mizerije, ki jih poganja čez domači prag.

BRDO

NU KUDAJO BETI LJUSI ZATUO!

To bastá diventati no nekéj, ke žej človek u neječe beti dan našjeh, ali ljeuše povjedano, u neječe po naše čekarati. Naš šindik, pražemplen, e se uzabu naš jezík. »Eh, svjet u je tak,« ne džala »na žená, ke ne mjela bizunjo z njim čekarati. »Slo- vješki to je jezík ti božih, anu mi, ke ve pridemo tu oficij uprašat za kako rječ, ve ne smijemo a doperati.«

Ve vidita kam smo paršili! To ne vejá, svjet u je itako naret, svjet tih študjanih tej naš šindik an družih domaćih pohla- uarjeu. Čekarati po naše, za »dneá šindi- ka, to je nekéj čudnega! To má čekarati taljan, ali almankuj furlan, če to če nar- diti ljepo figuro...«

Takole no jo pensajo neketeri pohla- uarji. E ta boa ženica, ke na pride iz buj delečnih vasi, iz Muza, iz Podbrda, an ke ne votala za te judi, na muore čekarati domaćinu, kateremo buohvje kajkrat ne mu oré potehnila barese kar e bi mau an varvala a, kar e bi tu povuju, par taljan. Po, ali to nje tuó nekej, ke to ré na čud- nega specialmentri kar ve vidimo kaceš pohlavarja, ke u se svuarćua brusiti po laškem. Uboa ženica ali starčič, ke u bi tou rado povjedati sve lamentele tej ke u zna, no mu ne puste, ali če no a puste, no mu rišpondajo tu jeziku, ke u ne a kapi- šajo.

SREDNJE

ZGRADIL BOJO NOVO ŠUOLO

U Srednjah bojo u kratkem začeli dje- lat novi šuolski lokal. Država bo posodila kamunu 14.000.000 lir. Takuó bojo otroč iz Sredenj u kratkem, morebit že ljetos, hodil u šuolo, ki bo moderna an odgovar- jala svojemu namjenu.

Pravilnik mešane komisije

(Nadaljevanje iz 1. strani)

Obiski se bodo vršili na predlog ene ali druge vlade ali na priporočilo odbora po soglasnosti doseženi med obema vladama, vključno tudi soglasnost glede časa, nači- na in programa obiska.

Vsaka vlada bo dala podrejenim višjim oblastem področja potrebna navodila za dajanje vsakršne pomoči in olajšav čla- nom odbora ob priliki obiska, bodisi da gre za stike članov odbora s pripadniki narodnostnih skupin, bodisi glede vsake druge oblike izvrševanja njihovih nalog.

ČLEN 8. - Odbor formulira mnenja in priporočila soglasno. Kadar se ne doseže soglasnost, bodo mnenja posameznih čla- nov v zapisniku podrobno ugotovljena.

O rezultatih dela odbora bosta takoj obve- ščeni obe vladi, ki bosta v stiku glede nadaljnjega dela odbora.

ČLEN 9. - Odbor se sestaja na redna zasedanja dvakrat letno, v mesecih aprilu in oktobru, a na izredno zasedanje vsa- kokrat, kadar se za takšen sestanek spo- razumeta obe vladi. Zasedanja odbora bodo izmenoma v glavnih mestih strank pogodbenic. En jugoslovanski član in en italijanski član bosta poleg normalnih rednih dolžnosti članov odbora izmenoma poklicana, po odloku svojih vlad, da vrši- ta dolžnosti predsednika, pri čemer bosta zadržala ta položaj od začetka enega za- sedanja do začetka naslednjega zaseda- nja.

ČLEN 10. - Uradna jezika odbora sta: eden izmed jugoslovanskih jezikov in ita- lijanski jezik.

ČLEN 11. - Za pomoč odboru pri nje- govem delu se ustanavlja Urad mešane-

ga odbora s stalinima odsekoma v glavnih mestih obeh držav. Vsaka vlada imenuje po enega tajnika, ki načeluje odseku v dotičnem glavnem mestu.

Odseka Uradov sprejemata spise, ki se nanašajo na vprašanja in pritožbe ome- njene v členih 4 in 5 in si takoj pošljeta vzajemno prepise zaradi takojšnjega spo- ročila vladama in članom odbora.

ČLEN 12. - Zapisnik o delu odbora, se- stavljen v obeh uradnih jezikih podpisje- jo člani odbora in tajnika. Predsednik odbora pošilja dvema vladama vsak za- pisnik opremljen zadevno dokumentacijo in z obvestili.

ČLEN 13. - Članom odbora, njihovim namestnikom in tajnikom, ki jih imenu- jeta vladi, bo druga vlada priznala diplo- matske privilegije in imuniteto.

Ekspertom, ki jih imenuje vsaka vlada bo druga vlada priznala diplomatske ugodnosti za izvršitev del, ki so jim za- upana.

ČLEN 14. - Ta pravilnik bo predložen v odobritev obema vladama in bo stopil v veljavo, ko bosta obe stranki z izmenjavo not obvestili druga druga, da sta ga od- obrili. Pravilnik se lahko odpove šest me- secev prej.

Izdelano v Rimu, v dvojnem originalu, dne 16. februarja 1955, leta v srbohrvaš- kem in v italijanskem jeziku, katerih be- sedili imata enako veljavo.

Za vlado FLRJ je pravilnik podpisal Peter Ivičević, za vlado Italije pa Renzo Carrobbi di Carrobbio. Pravilnik je rati- ficiral Zvezni izvršni svet FLRJ pod R. s. št. 27 od 15. junija 1955, objavljen pa je bil v Dodatku št. 1 Uradnega lista FLRJ od 16. januarja 1956.

Znanstvena objava in obdelava starih rezijanskih rokopisov

Slovenski dialekt Režijanov so študirali številni znanstveniki. Kolikor je znano je eden izmed prvih poučeval rezijansko jezikovno 17. stoletja poljski profesor Jan Potocki. Za Potockim je pisal I. 1816 o Režijanih veliki slovenski jezikoslovec Kopitar, nato Čeh Šafarik, Poljak Sreznjevski, Nemec Bergmann, slovenski voditelj Einspieler, Čeh Jan Kollar, gorški Slovenec Kocjančič Stefan. Prva dva Italijana, Valentini in Blondelli, sta pisala o Režijanih že l. 1856. O Režijanih je pisal tudi eden izmed znane družine Podrekov, in sicer G. A. Podrecca. Največ znanstvenih publikacij o rezijanskem govoru je napisal ruski univerzitetni prof. francoskega porekla Baudoin de Courtenay. Izmed beneških Slovencev je prvi pisal o rezijanskem govoru prof. Anton Kločič, in sicer razpravo v ruskem jeziku »O narečju vенецијanskih Slovencev«. Sankt-peterburg l. 1878. O Režijanskih besed je zbral med leti 1840—1860 slovenski jezikoslovec O. Caf; ta je te besede vključil v veliki Pieteršnikov »Slovensko - nemški slovar.« Režijanski jezik je proučeval tudi italijanski jezikoslovec Girolamo Asquini, ki je bil rojen leta 1762 v Vidmu.

Našli smo samo nekatere najpomembnejše evropske jezikoslovce, ki so študirali rezijansko. Kaj je praznaprav rezijanski dialekt, je šele dokazal in razkril slovenski profesor dr. Franc Ramovš. Eno stoletje so tavalni znanstveniki v temi in napačno postavljali razne teze o vseh mogočih izvorih rezijansko in s tem drugim tudi trdili, da bi bila rezijansko neka vrsta ruskega dialekt. Šele po prvi svetovni vojni je prof. Ramovš dokazal, da spada rezijansko v vrsto številnih slovenskih dialektov, in sicer med koroška narečja. Režijani so bili eno izmed slovenskih plemen, ki je prišlo s Koroške in naselilo dolino Režije. Že zgodaj v srednjem veku je bila pofurčljana dolina Bele, kjer so poprej govorili slovenski. S tem so izgubili Režijani direktno zvezo z ostalimi Slovenci in so ostali izolirani v svoji dolini, obdani od vseh strani z visokimi gorami. Njihov govor je ohranil precej starih oblik, ker ni imel vezi z ostalimi slovenskimi narečji niti ne s terskim in nadiškim narečjem. Režijansko je torej le eno izmed slovenskih narečij, ki se je zaradi izoliranosti visokogorske rezijanske doline ohranila in razvijala v ozkem krogu in ohranila nekatere stare oblike. V sedanjih znanstvenih slavističnih krogih nihče ne vzame za resne trditve slavistov iz prejšnjega stoletja o ruskem ali pa celo o turanskem poreklu Režijanov. Pri tolikih profesorjih, ki so prihajali več kot sto let z vseh strani Evrope proučevati rezijanski govor, ni čuda, da ljudje v Režiji še zmeraj ponavljajo napačne trditve jezikoslovcov prejšnjega stoletja, da so potomci plemena Resenov in podobno.

O rezijanskem se bo tudi v prihodnosti še pisalo. V znani italijanski reviji »Ricerche slavistiche« št. IV., leto 1956, ki izhaja v Rimu, sta objavila italijanski profesor Gaetano Perusini in slovenski profesor Milko Matičetov razpravo o rezijanskem slovarčku in o dveh paternostrih, ki jih hranijo v rokopisih v Vidmu: rokopis od neznanca v videmski občinski knjižnici in rokopis Buttola in Asquinija v nadškofijski in Bartolinijevi knjižnici.

Režijanski duhovnik Odorico Buttolo,

rojen 20.IV.1768 v Stolbici in umrl v Ravenci 3.VI.1845, je sestavil leta 1818 na prošnjo profesorja Girolama Asquinija, roj. l. 1762 v Vidmu in profesorja na univerzi v Parmi, rezijanski slovarček z okrog 230 besed. Asquini je prepisal te besede in jih uredil po abecednem redu. Buttolo je tudi napisal rezijanski Pater noster, ki je bil v rabi, ko je bil on duhovnik v Režiji. Perusini in Matičetov sta v svoji razpravi objavila še en rezijanski Pater noster verjetno iz 19. stoletja, neznanega izvora. Časovno je Buttolo rezijanski slovarček že tretji, ker je pred njim l. 1790 izdal prvi rezijanski slovarček s 35 besedami profesor zgodovine Jan Potocki, drugega s 73 besedami pa je l. 1801 zbral vojaški kaplan avstrijske vojske Čeh A. Pišely in ga poslal znanemu češkemu znanstveniku Dobrovskemu. Buttolo slovarček je od vseh treh najboljši, ker ga je pisal domačin, ki je popolnoma poznal jezik svoje doline.

Za naše bralce podajamo dva stavka iz Paternostra Buttola in neznanca, dalje

novi rezijanski Oča naš iz leta 1927 ter navadni Oče naš za nadiške doline iz leta 1903.

Buttolo: Dej dnass te nasech croch ussachidigni otpusti nan te nasche dolche. **Neznaneč:** Daite nann te ussachidigni krok, risbrissite dolu nasse hrike.

Režijanski Kramarjev Oča naš iz leta 1927:

Daj nam te vsakidanji kruh, razbriši nam naše douge.

Oče naš iz l. 1930 iz katekizma za Slovence Videmske nadškofije:

Daj nam danas naš vsakdanji kruh. In odpusti nam naše dolge.

Iz teh štirih primerov že lahko vsak preprosto Slovenec pa naj si bo iz Režije, Nadiških dolin ali pa kjerkoli iz Slovenije vidi, da gre samo za pisavo, za pravopisne razlike, sicer je pa vse skupaj samo navadni slovenski jezik.

Pozdravljamo iz vsega srca znanstvena proučevanja mladih italijanskih in slovenskih znanstvenikov na področju slovenskih narečij v Beneški Sloveniji.

Nekdanja trdnjava Slovencev:

Landarska jama

Landarska jama s cerkvijo sv. Ivana Krstnika zanima vsakega zgodovinarja in greš iz Sv. Petra mimo Petjaha, po asfaltirani cesti, zagledaš na nasprotni strani Nediže, nad globokim prepadom, desno

od vasice Landar, na živo skalo obešeno cerkvico sv. Ivana. Ako hočeš do nje, moraš pri vasici Lipa (it. Tiglio), čez lepo zidani kameniti most preko Nediže v Tarčet (ital. Tarcetta). V Tarčetu si lahko ogledaš na sredi vasi znamenito, sedaj vso

razbito, »lastro«, oziroma na štirih stebrih postavljeno kamenito mizo, okoli katere se je v zadnjih dvestoletjih, pred prihodom Avstrije, zbirala sosednja »Landarske Banke« in nje sodišče. Iz Tarčeta kreneš na levo in po cesti, ki pelje nekoliko v hrib, prideš do vasice Landar (ital. Antro), kateri domačini pravijo tudi »Spase«. Mala vas stoji lepo na vzvišenem in strmem robu hriba (324 m nad morjem), odkoder je najlepši razgled po vsej nadiški dolini in po rasprosti stoječih hribov, od Matajurja do Stare gore.

V Landarju je zelo lepa župna cerkev svetega Silvestra papeža, pod katero spadajo zelo stare podružnice sv. Ivana »v Celé«, sv. Jakoba v Bijačah, sv. Miklavža v Ofijanu in sv. Duha na Vrhu (ital. Spignon). Landar je pravzaprav najmanjša vasica razsežne landarske župnije, pod katero spadajo vasice Spanjut, Bijača, Kras, Vrh, Tarčet in vasice raztesene višje gori v hribu, pravzaprav nad Tarčetom, pod skupnim imenom Ofijan (ital. Pegliano).

Pogled se ti nehoté vstavi na podrtinah

V Londonu je praznoval petdesetletnico obstoja gotovo najbolj svojevrsten časopis na svetu »The National Braille Mail«, najstarejši časopis za slepce. Braille je ime moža, ki je izumil pisavo za slepce. Ta pisava obstoji iz v lepenko vtisnjenih luknjic po posebnem sistemu. Vsaka določena kombinacija luknjic predstavlja po eno črko. Slepci potem »berejo« to pisavo s prsti, to je, tipajo luknjice. Zato se poslužujejo kazalca desne in leve roke. V tem jeziku je spisanih precej knjig, med drugim tudi Sveto pismo. So pa knjige v slepčevski pisavi mnogo bolj obširne od običajnih. Tako obsega Sveto pismo 72 debelih knjig.

Angleški časopis za slepce »Brilliant« izdaja »Britansko društvo za pomoč slepcem« in ga že dolga leta razpošilja proti majhni odškodnini, ki niti ne krije tiskarskih stroškov, na domove vseh registriranih slepcev na Angleškem.

Je to precej debel časopis. Čeprav vsebuje vsaka številka le okrog 4500 besed, pa vpraz zaradi posebnih »črk« zavzema ponavadi okrog 20 strani. Je tednik in

prinaša novice in komentarje iz Velike Britanije in vsega sveta, ki jih povzema po vodilnih domačih in inozemskih časopisih. Uredniki s ponosom zatrjujejo, da je časopis strogo nevtralen. V resnici je pred zadnjimi angleškimi parlamentarnimi volitvami ponatiskoval volilne programe vseh strank brez okrajšav, pa tudi brez komentarja. Med susedsko krizo pa je prinašal stališča obeh spornih strank in je celo priobčil zemljevid Bližnjega vzhoda, kjer so luknjice nadomeščale črte.

Posebno zanimiv pa je tisk tega časopisa. Najprej članke, ki so jih spisali uredniki, prečitajo nekemu slepcu, ki jih potem piše ali postavi na posebnem stroju v slepčevski pisavi. Ta stroj vtisuje luknjice v kovinasto ploščo, ki nato služi kot matrica ali matica za rotacijski stroj.

V 50 letih svojega izhajanja se je časopis za slepce zelo malo spremenil. V prvi številki, ki je izšla pred pol stoletja, je bila razpisana nagrada za tistega, ki bi v enem dnevu preletel z letalom progo med Londonom in Liverpoolom. Danes za take razdalje ne razpisujejo več nagrad, kajti ako zvečer sedeš v Londonu v kako veliko potniško letalo, se jutraj zbudiš že v Ameriki ali pa na Dunaju, Rimu, Carigradu!

Naloga časopisa je, da svojim bralcem nudi poleg dnevnih vesti, ki jih slišijo po radiu, še temeljitejša sestavka trajne vrednosti ter politične komentarje splošnega značaja. Sedanja naklada časopisa je 1400 izvodov, toda njegov vpliv je znatno večji, kajti računajo, da vsaki izvod preberejo vsaj trije slepci. Cena je zelo nizka in list izdajateljcem ne prinaša nobenega dobička. Oni pač smatrajo, da je treba tudi nekaj žrtvovati zato, da se olajša usoda tistim, ki jim ni dano videti sončne svetlobe, barv cvetic ter neba. Trenutno se bavijo z modernizacijo lista in sicer nameravajo močni papir, ki je zelo drag, nadomestiti z listi iz kake plastične snovi, ki je cenejša. Sedaj znaša letni primanjkljaj okrog 40.000 funtov. Toda Društvo za pomoč slepcem to vsoto rado žrtvuje, kajti s tem vrši »svojo bistveno človečansko nalogo, za katero je bilo ustanovljeno«, je izjavil njegov generalni tajnik John Collyan.

mi. Visoko gori sredi pečine pa se blesti nekaj zidanega, ki je kakor umetno gnezdo k skalni prilepljeno. Do tja vodi 115 strmih, kamenitih stopnic, ki so bile pred leti z železnimi držajem zagrajene. Bilu pol poti je v stopnico vrezan napis, ki ga je težko razbrati; pozna se le letnica 1007, češ da so takrat stopnice napravili. Pred tem letom je vodila pot v jama malo višje, po razpokah pečine; sledovi te poti se še vidijo. Vrh stopnic zapirajo vhod v jama železna vrata. Pred vrati je vzdignjena skalo zelo lep »kropiumjak«, kamenita posoda za blagoslovljeno vodo, kakor jih še vidiš pred vrati najstarejših hiš v Benečiji.

Skozi vrata stopiš v malo lopo, pol zidano in pol naravno, nekoliko nižje od cerkve. Tu je vrezana v skalo letnica 1007, kakor na stopnicah.

(Nadaljevanje sledi)

IZIDOR PREDAN:

Kako so Petru Uogrinu izplačali vojno škodo

Kakor skoraj po vsej Evropi, je pred trinajstimi leti razdirjala tudi po Beneški Sloveniji strašna vojna vihra, ki ni terjala samo človeških življenj, ampak je zahtevala tudi ogromno materialno škodo. Ko je poleg vihar vojne in se pomiril svet, so tudi naši kmetje dobili poziv, naj prijavijo na pristojnih uradih vso škodo, ki so jo utrpeli zaradi vojne. Takrat ni bilo kmeta, ki bi ne bil kaj utrpel med vojno in zato je imel vsak več ali manj kaj prijaviti.

Tako kot drugi je prijavil svojo škodo tudi naš Peter Uogrin, ki pa na njegovo željo ne bomo povedali v naši zgodbi, iz katere vasi je.

Uogrin je šel na občinski urad in prijavil: »Partizanom sem dal deset kilogramov špeha, dvajset kilogramov fižola, petdeset kilogramov krompirja, pet kvintalov sene, dvajset kvintalov drv, en suknjič in en par skoraj novih čevljev.«

Na veliko so mu zračunali vse skupaj in zapisali pet in dvajset tisoč lir škodo.

Obljubili so mu, da mu bo kmalu vse izplačano.

Uogrin je čakal kot drugi, mesec za mesecem, leto za letom in poteklo je bilo enajst let, a o izplačilu vojne škode ni bilo ne duha ne sluha. Po enajstih letih se je končno oglašil nek urad iz Vidma z vabilom, naj se čimprej zgleda na tem uradu, zaradi zadev, ki se tičejo vojne škode.

»Ali si videla, Terezija, pa niso še pozabili na nas, kakor smo mislili,« je rekel Peter z brezmejnimi veseljem svoji ženi.

»Saj bo vendar čas, da se zganejo,« je odgovorila ona.

Drugi dan se je Uogrin napravil in odšel v Videm. Pred odhodom je Terezija izvila iz rdečega robčka tisočpetsto lir in mu ponudila rekoč: »Vzem, Peter, morda jih boš potreboval.« Ta denar je hranila že več let za najhujšo potrebo, ne da bi bil vedel Peter zanj.

»Ne, ne, Terezija,« se je branil on, »saj morda mi bodo že danes izplačali.«

Po ženskem prigovarjanju je le vzel de-

nar in ga spravil v žep. Ko je prišel v Videm, je vpraševal na vse strani, kje se nahaja ta urad. S težavo ga je dobil, kajti ko je povpraševal po njem, so ga pošiljali iz ene ulice v drugo. Po dveh urah tavanja tja in sem, gor in dol po mestu, je končno prišel do pravega urada. Bila je velika in razkošna palača. Ustavil se je pred njo in ker ni znal dobro govoriti italijansko, je začel premišljevat s kakšnimi besedami bo nagovoril uradnike. Ko je medsebojno povezal vse tiste italijanske besede, ki jih je poznal, v potreben celoten govor, je šel razbremenjen s trdnimi koraki po stopnicah do prvega nadstropja, kjer posluje urad za tiste, ki jih je oškodovala vojna. Potrkal je na prva vrata in znotraj je slišal glas, a ni razumel, ali so mu rekli naprej, ali naj počaka. Potrkal je še enkrat.

Tečaj je razločno slišal nekoga, ki mu je zakričal z jeznim glasom: »Avanti!« Snel je klobuk, ga del v levico in z desnico je boječe odprl vrata.

Na uradu je bilo mnogo uradnikov. Ni vedel h kateremu naj se obrne. V zadreg je zviljal klobuk in se prestrašeno približal k prvemu.

»Kaj želite?« ga je vprašal z odločnim glasom lepo oblečeni mladi mož.

Uogrin je v enem hipu pozabil na vse tiste italijanske besede, ki si jih je bil prej izbral, da jih bo izrekel, ko bo stopil na urad. Nekaj je pod glasom zajecjal, a uradnik ga ni razumel. Hotel je nekaj reči, a se je hitro premislil, ker ni bil gotov, če so bile pravilne tiste besede, ki so mu bile prišle na jezik. Uradnik si je bil takoj na jasnem, da je to robati kmet Slovenec iz hribov.

»No, kaj želite?« ga je sedaj jezno in z nepotrpežljivostjo vprašal.

»Takšen glas ima kot tisti financarji, ki so v naši vasi,« je pomislil Uogrin, toda beseda mu ni in mu ni hotela iz grla. Iz žepa je potegnil vabilo in mu ga pomolil v pest:

»A, ste se odzvali našemu vabilu,« ga je sedaj prijazno nagovoril uradnik in nadaljeval: »Mi imamo tukaj vašo prošnjo, ki ste jo napravili takoj po vojni, da bi vam izplačali vojno škodo. Veste, te reči se vlečejo zelo dolgo. Mi smo tukaj, da bi vam pomagali. Ako nas pooblastite, bomo skrbeli mi, da dobite izplačilo vojne škode. Prepričan sem, da bomo prišli čimprej do tega. Povem vam še, da sedaj izplačujejo trikrat več, kot je bilo prijavljeno od tistih, ki so bili oškodovani. Za naše delo nam boste plačali samo osem-

sto in petdeset lir.« Uogrin, čeprav ni razumel vseh besed, je bil sedaj na jasnem, da ga niso vabili v Videm, da bi mu izplačali vojno škodo, ampak zato, da bi on plačal uslugo ljudem, ki naj bi mu pomagali priti do izplačila.

»Jaz pa sem mislil, da mi boste že danes izplačali,« je jecljaje spregovoril.

»Saj ne izplačujemo mi. Mi delamo, da bi bili izplačani tisti, ki so bili oškodovani,« mu je odgovoril uradnik.

»In če vam plačam toliko..., kolikor ste... ste me vprašali, ali ste gotovi, da bom... bom... dobil izplačilo?« je vprašal in z veliko težavo iskal primerne italijanske besede.

»V najkrajšem času. In dobili boste več, kot ste prijavili,« mu je odgovoril uradnik. Peter je izlekel iz žepa robček, v katerem je imel zaviti denar, ga skrbno odvozil in dal tisoč lir uradniku. Ko mu je ta vrnil sto in petdeset lir, se je okorno poslovil in odšel. Doma ga je čakala Terezija z nedopovedljivo nečakanostjo. Kar da je prišel domov, ne da bi mu bila pustila, da se odpočije, ga je vprašala z vso žensko radovednostjo: »Koliko si potegnil, Peter?«

(Nadaljevanje sledi)

Kako uničimo bramorje

V rahlejših zemljah, bodisi po vrtovih, poljih in travnikih so bramorji huda nadloga. Te živalice, ki spadajo med največje žuželke, saj so doseže dolge 5 cm, imajo krepke sprednje noge, s katerimi rijejo po zemlji in ugonablajo rastlinam podzemne dele, sočne korenine in gomolje, žrejo pa jim tudi kolčke in mlado listje. Tako delajo veliko škodo na polju zlasti na koruzi in krompirju, po travnikih izpodjedajo rušo, še prav posebno pa so nevarni povrtninam. Prisotnost bramorjev v zemlji nam izdajajo kakor prst široki rovi, ki se vijejo plitvo pod zemljo, in poškodovane rastline, ki venejo in se suše. V pozni pomladi, to je v začetku junija, v toplejših krajih še preje, samice odložijo 200 do 300 jajčec, ki so velika kakor konoplina zrna, v gnezda, ki si jih izdolbejo globlje v zemlji v velikosti kokašega jajca.

Bramorje zatiramo na več načinov. Sedaj, ko so v gnezdih jajčeca ali mlade ličinke, se izplača gnezda poiskati in mehanično uničiti zaloge. V ta namen je treba s prstom slediti vodoravnemu rovu, dokler se ne zavije navzdol in tu, kjer leži gnezdo, z lopato dvigniti zemljo in napraviti konec zalegi v gnezdu.

Če bi navpični rov, ki vodi v gnezdo, zalili najprej z malo vode, nato pa z znatno količino terpentinskega olja, bi prilezli bramorji na površje ali pa bi se zadušili v zemlji.

Na večjih površinah uničimo bramorje brez posebnega truda spomladi in poleti z vabami, ki vsebujejo strupen prah cinkov fosfid ali pa barijev fluorosilikat (hudicev prah). Vabo lahko sami pripravite, 20 kg koruznega zdroba premešate s 5 litri vode in pustite stati četrte ure. Nato dodajte 1 kg cinkovega fosfida ali pa 2 kg hudicevega prahu. Zvečer to vabo potrosite po zemljišču, najboljšo kmalu po dežju, ker po dežju pridejo bramorji na površje. Na vsak hektar zemlje raztrosite 20 do 25 kg vabe.

Peskanje krompirja

Na prvem mestu za poletno peskanje je krompir. Če peskate krompir pravočasno, ga ne bo napadel palež. To so že mnogi poskusi dokazali. Osnovno pravilo pri peskanju krompirja pa je, da ne smete peskati predsaidežu in ne pred saditvijo krompirja, temveč izključno le takrat, ko krompir že raste.

S peskanjem postaja zemlja rahla in topla, a taka najbolj prija razvoju krompirja. Poleg tega je pa tudi pomemben učinek apna na težje topljive snovi v zemlji.

Na zemlji, ki je že sama bogata na apnu, daje na lahki zemlji, ni potrebno peskati. Na vseh drugih zemljah je pa peskanje krompirju zelo priporočljivo, ker se s tem izboljša pridelek in kakovost.

Peskanje ne povzroča dosti več dela. Apno pomešajte in spravite v zemljo z rednim okopavanjem, ki bi ga itak morali opraviti, če ste peskali ali ne.

Učinek apna zavisi od enakomerne razdelitve v zemlji: na to morate paziti pri okopavanju. Apno lahko trosite z roko ali s strojem. Z zemljo ga pomešate z motiko ali pa z okopalnikom. Zemlja mora biti suha, da ga ne zamažete v mokro prst, ampak ga z njo res dobro premešate.

Običajno se peska sredi junija, to je od časa, ko je krompir dobro odgal, pa do časa, ko je za ped visoko porastel. Najbolj

Kaj bomo delali tale mesec

V SADOVNJAKU pregledite cepljenice in porežite vezivo, da se ne zaje v lub. Trebite poganjke z divjakov. Močno rastoče mladike privezujte k palicam, da jih ne odlo-mijo ptiči ali veter. Odstranjajte roparje z debel, vej in korenjač. Škropite proti škrlupu in črvivosti z 2 odstotno žveplenno-apneno brozgo in dodatkom 400 gr arzenata. Zatirajte listne uši. Dobro učinkuje prašenje s prahom DDT. Obirajte koprave liste na breskvah in jih sežgite.

V VINOGRADU škropite vsak teden proti peronospori. Rodne vinograde morate brezpogojno, tudi v suhem vremenu, po cvetju poskropiti z 1 odstotno modro galico. Povsod, kjer ste opazili oidij, prmešajte raztopino modre galice še tekoče žveplo (0,1%), ki učinkuje tudi pri slabem vremenu, ker se teže izpira kot ventilirano žveplo. V potrebi dodajte navedeni raztopini še 1% DDT za zatiranje morebitnih škodljivcev.

Prikrajšajte vse nerodne mladike. S tem boste preprečili tudi osipanje. V matičnjakih prikrajšajte zalistnike na en list. Ko trte odeveto, še lahko dodaste hitro topljiva dušičnata gnojila — približno 200 kg čiliskega solitra ali kaj podobnega. Poznejše gnojenje bi bilo neracionalno in tudi škodljivo.

NA VRTU so najvažnejša dela pletev, okopavanje in osipanje. Setje ponovno

solate, rdečo peso in redkev, proti koncu meseca tudi endivijo. Sadite tudi nizki fižol in grah. Paradižnike privezujte h kolom in odstranjajte zalistnike. Pred peronosporo jih varujete z 1% bakrenopneno brozgo ali bakrenim apnom.

Dobrota mleka zavisi tudi od molže

Strokovnjaki so analizirali več sort mleka, namoženega od iste krave v različnem obdobju iste molže: prvi vzorec prav od začetka, nato še 8 nadaljnjih vzorcev in končno en vzorec, v katerem

je bilo zadnje mleko iste molže.

Vse mleko skupaj je pokazalo 3,5% tolsče, med posameznimi vzorci pa so bile velikanske razlike: prvo vmoženo mleko je kazalo komaj 1,1% tolsče, potem se je odstotek tolsče dvigal in zadnje je kazalo celih 8,50%. Torej razlika od 1,1 do 8,5.

Iz tega sledi, da je treba kravo popolnoma izmolziti.

Vse mleko ene molže morate premešati, če mleko prodajate in ne smete prve polovice molže molziti v eno posodo, drugo polovico v drugo.

Kdor molze le deloma in potem pusti tele sesati, naj se zaveda kaj dela: namoženo mleko ni polno vredno, četudi je pristno kravje in mu ni bila prilita voda, niti ni bilo posneto.

Kako uničiti nadležne muhe

Spet gremo v čas, ko se pojavljajo po hlevih in hišah roji nadležnih muh. Posebno na kmetih je to prava nadloga, ki lahko napravi življenje skoraj neznosno. Muhe nadlegujejo tudi živino, ki pogosto zaradi tega tako trpi, da se ne more niti dosti odpočiti. Ugotovili so, da dajejo krave v hlevih, kjer je veliko muh, samo zaradi tega 5% manj mleka kakor živina v hlevih, kjer ni muh. Po hišah in shrambah pa muha ni samo nadležna, ampak je tudi vir nesnage in nevarnost človeškemu zdravju. Muha namreč obleze vso nesnago in jo prenaša na živila in zalega jajčeca v meso in druga jedila.

Da ne pride v hlev toliko muh je dobro, da napravite večkrat močan preprih, nato pa okna zastrite z gosto žakljevino. Spomladi hlev močno prebelite. Muhe se zelo ogibljuje hleva, kjer so šipe pobarvane s plavo barvo. Večkrat pošpricajte hlev z DDT in nastavite muholovce iz tankih lesenih deščic, katere namažite z mušjim lepom (limom), ki ga naredite takole: pretežni del repnega ali kakega drugega cenenejšega olja, dva dela kolofonije in en del terpentinskega olja skuhajte, tako da postane zmes tekoča. Na poldrugi kilogram tega lepa dodajte pol kilograma sirupa. Zmes mora biti primerno gosta, da se ne odteka, a da se dobro prime. Ko je muholovec poln muh, ga operite in znova namažite z lepom. Taki muholovci so poceni in dosti zaležejo.

Zelo važno pri vsem tem pa je, da ne gujete gnojišče, ker ravno tu je pravo leglo muh. Najslabše je, če pustite kupčke gnoj, kakor jih pripelje iz hleva, ne poravnane, če je gnoj posušen in nepotlačen in če poleg tega mečete še vse mogoče smeti na gnojišče. Na takem gnojišču je vedno polno rojev muh in zaman je vse zatiranje v hlevu in v hiši. Zato pa skrbite za gnoj, da bo vedno poravnan, pogosto potlačen in če je suho vreme, tudi večkrat poskropljen z vodo. To je potrebno že zaradi gnojja samega, da je boljši in več vreden. Razne smeti in vse druge odpadke pa nosite na poseben kompostni kup, ki ga napravite na kakem pri-

mernem prostoru nekoliko proč od hiše in ga večkrat prelopatite, da se bolje razkaja.

Le tako se vam bo posrečilo, da boste mušjo nadlogo omejili na znosno mero.

Žvinoreja

Če se kravi sname rog

Popolnoma snet rog ne priraste več, če ravno ga takoj po snetu spet nataknete na rogelj. Če pa je odbit samo na eni strani, dočim se na drugi še trdno drži, takrat še popolnoma priraste, če ga le trdno obvežete. Ko se je rog snel, je treba mesne ostanke odstraniti od živca, ga izprati z 2 do 3% raztopino lizola in obvezati. Obvezo spremenite po 10 do 14 dneh. Če ni drugega pri rokah, izperite rogelj vsaj s kisom, namažite z oljem in obvežite.

ZA NAŠE gospodinje

Tudi sami lahko odstranimo prhljaj

Lasje, ki so polni prhljaja, nam prav gotovo niso v okras. Zaradi tega moramo stremeti za tem, da se tega na čim krajši način osvobodimo. Prhljaj zanesljivo odstranimo z naslednjo mešanico: vzamemo 20 žlic ricinovega olja in tri žlice ruma. To dobro zmešamo in s to mešanico štirih dni zaporedoma drgnemo lasišče. Lasje so tedaj seveda tako mastni, da jih ne bi smeli česati. Prav zaradi tega izberemo za tako kuro take dneve, ko smo prosti in za gotovo doma. Po štirih dneh nato lase operemo in o prhljaju ni nobenega sledu več. Vsakomur ta nasvet verjetno ne bo pogodu, vendar s sredstvi, ki

jih prodajajo v lekarnah, nekoliko težje odstranimo prhljaj, ki prav gotovo nikomur ni v ponos. To seveda velja tako za moške kakor tudi za ženske, kajti za nobenega ni prijetno, če se mu na obleki nabira prhljaj, ki odbija.

Doma pripravljena sredstva proti prhljaju so veliko cenejša, kot pa preparati, ki jih kupimo v lekarnah. Ti preparati so tudi bolj učinkoviti in zahtevajo manj časa.

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmt
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

FRAN MILČINSKI:

Ptički brez gnezda

II.

Ata Pirc je vzdihnil: »O!« in stresel z glavo. Tisti hip je zapazil, da ima vaje-nec Peter ta rodbinski prizor za ugoden vzrok, da se sam malo počije. Pa se je hitro spet zavedel svojih obrtnih dolžnosti. »Kaj zijaš? Tako ti pripeljem, da boš s peto pogledal na uro.« Potem je sedel. Sedečega ga je minila prvotna togo-ta in je pričel modrovati. »Fant, fant,« je ušil sina, »kaj bo še s tabo! Zdaj zapravljáš gumb, kadar boš imel denar, boš pa denar. Malo premisli! Cilej, kruha ti lahko dam, pameti ti pa ne morem, ako nočeš sam!«

Pri besedi »kruh« se je spomnila mati, da fant še ni dobil malice; odrezala mu ga je kos in tudi vajenec je dobil orjaško zagozdo, ki se je pa niti pogledati ni upal, dokler ni mojster izpregovoril milostnega dovoljenja.

Mučno občutje, ki je ležalo na vseh li-

cih v stanovanju mojstra Pirc, je srečno pregnal obisk, ki je tačas potrkal na duri in vstopil. Prinesel je dela, strgane čevlje, prinesel jih je kar na nogah, jih sezul in bil pripravljen počakati, da zakrpane zopet obuje, ker ni imel drugih.

Ta obisk je bil Jerajev Milan, ki je prinesel razen čevljev tudi še mamine pozdrave. Galantni gospod Pirc je oboje sprejel s prijazno besedo, ogledal si je čevlje in jih izročil vajencu v nadaljnje uradovanje: krpanje je spadalo v njegovo področje.

Milan je zagledal v kotu objokanega Tončka. »Ali se jokaš?« je vprašal.

Tonček je potegnil zrak skozi mokri nos in tako pritrdil vprašanju.

»Saj se lahko,« je pripomnila mati, »brez slehernega gumba je prišel domov.« »Ali so ti jih porezali?« je vprašal Milan, ki je poznal šolarske šege in običaje. »Porezali,« je pritrdil Tonček, ki se mu

je pričel buditi rahel up, da pride vendarle na dan njegova nedolžnost. »Likar in Kocmur sta mi jih.«

»Ojej! Meni jih je tudi hotel Likar, pa sem mu ušel.«

Zdaj se je obrnilo čevljarjevo ogorčenje zoper Likarja in Kocmurja; koj jutri gre in ju ovadi učitelju, iz šole ju morajo spoditi!

»Likarja se vsi boje,« je povedal Milan. »Nekoč ga je nekdo tožil, pa mu je zagrozil, da pride ponoči skoz ključavnico nadenj in mu izpije kri. Likar zna coprati! Pravijo, da ima pištolo na šest ognjev in pa nož, ki tako reče, bolj kakor britve. In goljufa pri nikah... Ali ti kaj nikaš?«

Tonček je počasi prilézal iz svojega kota in odkimal z glavo, da ne; niti vedel ni, kaj je to, nikanje. Kajti tam, od koder je prišel, mladina ni poznala te gospo-ske igre; tam so le kozo bili in mance lovili — kar pa je bilo zrelejših, so se skušali v lučanju kamnov v lončke na brzo-javnih drogovi in v vlake.

Pirčevi mami je dobro delo, da se je po zaslugi mladega veščaka Milana pokazal Tončkov sramotni položaj vendar v mi-

lejši luči, in je v zahvalo odrezala še Milanu kos kruha. In Milan ga je hvaležno sprejel, prvič, ker Jere ni bilo doma in je bil zato še brez popoldanice, in drugič, ker kruh drugod vedno bolj diši kakor doma.

Natepal je kruh in na svoj preprosti in odkritosrčni način pripovedoval zanimivo povest, da več ne nika: škoda se mu zdi novcev. Kadar si jih kar prihrani, si rajši kupi kako knjigo, kupi si jo v starini, tam se dobe poceni. Lepe indijanske povesti, cele, nobenega lista ne manjka, se dobe po deset vinarjev! Povabil je Tončka, naj pride gor, pa mu pokaže knjige.

Čevlja sta bila zakrpana, Milan ju je obul, mojster in mojstrica sta mu naročila za gospo mamo najlepša priporočila in z njunim dovoljenjem je vzel še Tončka s seboj, da mu pokaže svoje knjižne zaklade.

Dan se je že nagibal, znotraj je bilo temno, pa sta si zunan na hodniku ogledovala živo barvane naslovne slike in Tonček je strmel in poslušal o prekanjenih rdečokozcih, o divjih konjih in belih medvedih, o kačah klopotačah, o širnih

CENE NA DEBELO

ŽIVINA ZA ZAKOL

	po kg.
Krave	L. 180 do 265
Voli	» 275 » 320
Jenice	» 285 » 335
Teleta	» 460 » 525
Jagnjeta	» 500 » 550
Kozliči	» 580 » 600
Ovce	» 170 » 180
Praščiči do 100 kg	» 270 » 290

ŽIVINA ZA REJO

	po glavi
Krave mlekarice	L. 145000 do 185000
Jenice breje	» 145000 » 180000
Jenice od 5 do 12 mes.	» 70000 » 85000

menjava DENARJA

Dolar	624—626
Funt šterlino papir	1638—1640
Francoski frank (100)	148—150
Švicarski frank	146—147
Belgijski frank	12,20—12,50
Avstrijski šiling	23—25

Star krompir spomladi

Za gospodinje je prav začetek pomladi najtežji čas. Nove zelenjave še ni, težka zimska hrana pa za pomladni čas ni več primerna. Sicer pa nam je že prek glave krompirja, kislega zelja, kisle repe, fižola in jaje, ki so zelo koristen dodatek k hrani v pomladanskem času.

Ostane pa še star krompir. Do mladega je še daleč. Zdaj je zadnji čas, da pregledamo zalogo krompirja, odberemo gnilega in odstranimo morebitne kalli.

Krompir ima zdaj že duh po kleti. Dobro je, če ga pred kuhanjem pustimo nekaj časa v mrzli vodi. Pozneje, maja in junija pa star krompir ne kuhamo več v lupini. Lupiti ga moramo bolj debelo. Nikakor ne uporabljajte izrastlin, ki so nastale pozimi v kleti. Odstraniti morate tudi vse plavkaste in sivkaste pege, ki se pojavijo spomladi na starem krompirju. Ugotovili so, da so polne škodljivih gliv.

Marsikdo je spomladi izgubil tek in zbolel na želodcu, ne da bi vedel, da je temu vzrok star krompir. Zato pazite pri kuhanju krompirja spomladi.